

POSTOJE

---

1. Předmět postojů, složky, definice
2. Postoje a chování
3. Postojová změna
4. Měření postojů

Složky (dimenze) postojů

Trojdimenzionální model postojů

- ☐ **Poznávací (kognitivní)**
- ☐ **Citová (emocionální)**
- ☐ **Chování (konativní)**

Fishbein, Ajzen – unidimenzionální model

Bagozzi – dvojdimenzionální

Definice postoje

- ❑ Naučená predispozice k celkově příznivé nebo nepříznivé reakci na daný objekt, osobu či událost (Fishbein, Ajzen, 1975)
  - ❑ Příznivá či nepříznivá hodnotící reakce ve vztahu k něčemu či někomu – často mají kořeny v přesvědčeních a projevují se ve formě pocitů a sklonů k určitým činům (Eagly, Chaiken, 2005)
-

Charakteristiky složek postojů

- ❑ Valence
- ❑ Komplexita (x simplicita)
- ❑ Konzistence
- ❑ Stabilita

Explicitní (vědomé) a implicitní (nevědomé)
postoje

Test implicitní asociace (IAT)

projectimplicit.net

Funkce postojů

- ❑ Znalostní funkce
- ❑ Utilitární funkce
- ❑ Sociální přizpůsobení
- ❑ Udržování sebeúcty

externalizace vnitřních konfliktů
implicitní postoje

Vývoj postojů

- ❑ Fishbein, Ajzen, Bandura, Tajfel – **naučené**
  - ❑ Eysenck, Wilson – z velké části **vrozené**
-

Postoje a chování

- LaPière, 1934 (cestování s Číňany)
- Wicker, 1969: z postojů není možné predikovat chování:
  - **Osobní faktory**
    - k danému chování se vztahuje více postojů
    - soupeřivost motivů
    - verbální, neverbální a sociální schopnosti
    - úrovně aktivity
  - **Situační faktory**
    - přítomnost jiných osob
    - sociální normy a požadavky vyplývající z role
    - přístupnost alternativního chování
    - specifičnost objektu postoje
    - nepředvídatelné vnější vlivy
    - očekávané nebo aktuální důsledky jednání

Postoje a chování

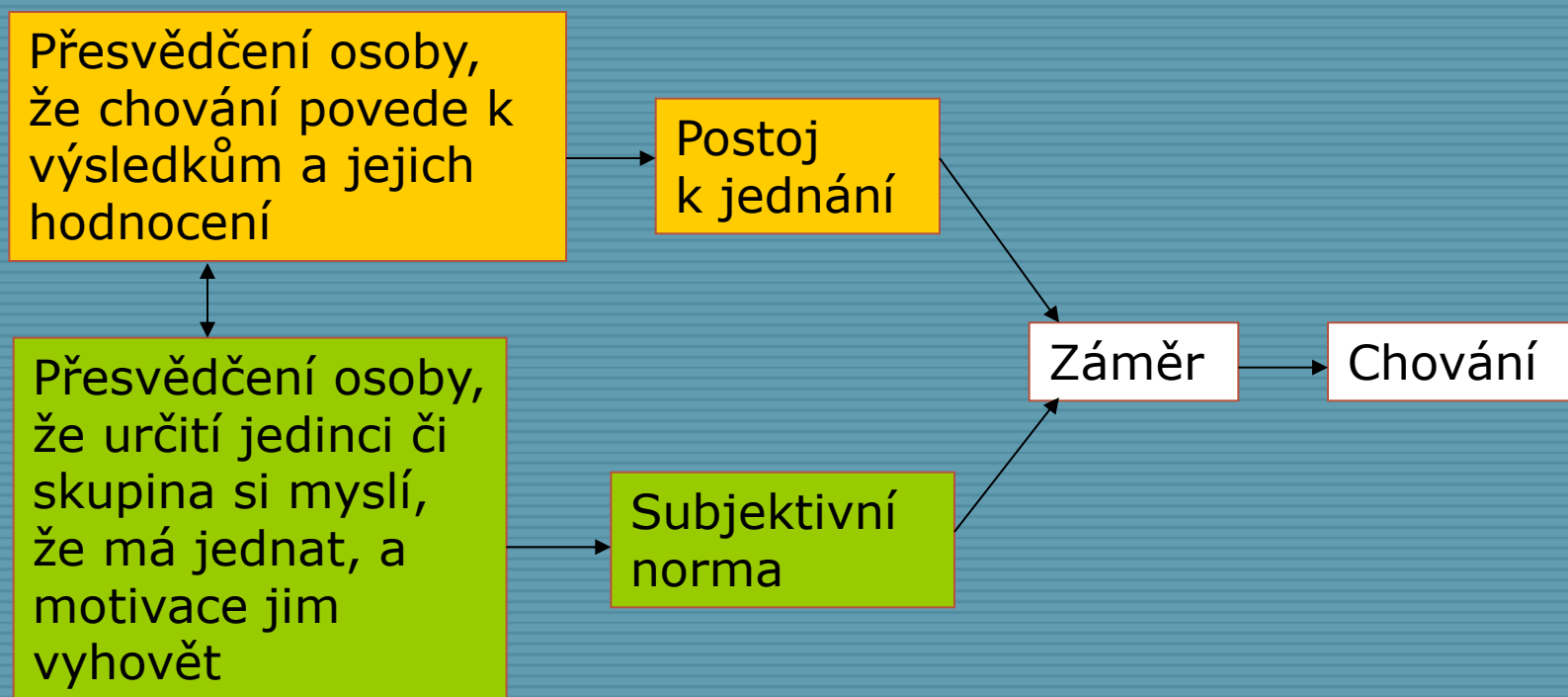
- Fishbein, Ajzen, 1977
    - Potíže s **kompatibilitou** (z obecného postoje nemůžeme predikovat konkrétní chování)
    - **Princip agregace** – je třeba pro predikci chování používat mnohočetné akce
    - Postoje jsou jen jednou z determinant chování
    - Záměr jednat určitým způsobem nelze ztotožňovat s opravdovým chováním
-

Postoje a chování

Teorie odůvodněného chování

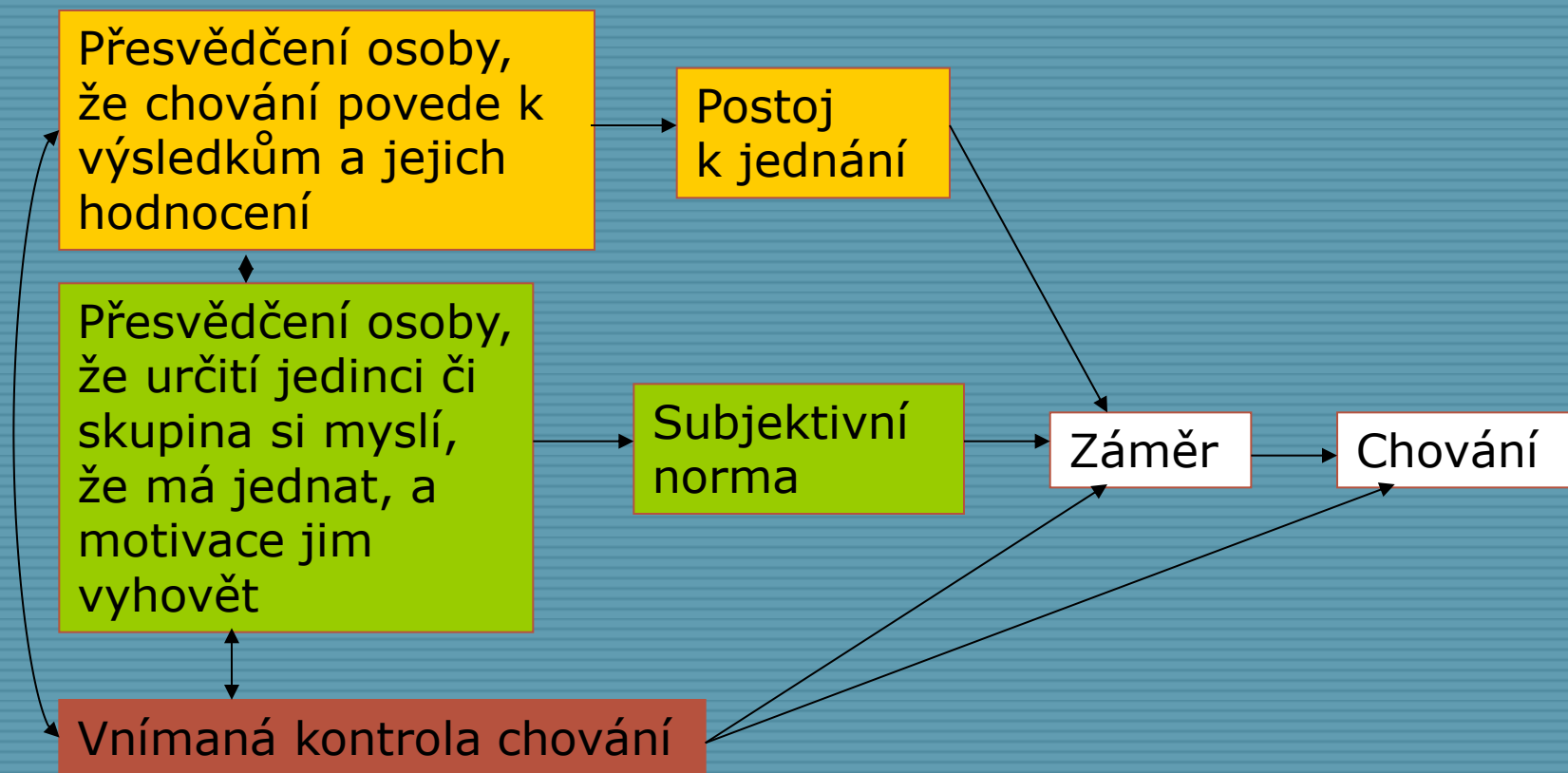
□ Fishbein, Ajzen, 1980

Postoje a chování

Teorie plánovaného chování

□ Ajzen, Madden, 1986

Postoje a chování

Postoje predikují chování, pokud:

- jsou další vlivy minimální (zprůměrování chování osoby, princip agregace)
  - postoj úzce koresponduje s předvídaným chováním
  - je postoj silný
-

Kdy chování ovlivňuje postoje?

Nejen myšlení ovlivňuje chování, ale také **chování dokáže měnit myšlení a formuje postoje**

- ❑ Hry sociálních rolí
- ❑ To, co říkáme nebo píšeme
- ❑ Efekt podaného prstu
- ❑ To, co jsme udělali (i nemorální chování), máme tendenci ospravedlňovat (otroci, váleční vězni)
- ❑ Sociální a politické hnutí ritualizuje chování, které dokáže formovat či měnit postoje

Proč chování ovlivňuje postoje?

□ **Sebeprezentace:** řízení dojmů

Abychom působili konzistentně,
přizpůsobujeme postoje svému chování

□ **Sebeospravedlňování:** kognitivní
disonance (selektivní orientace)

□ **Sebepercepce** (výrazy a postoje)

Teorie kognitivní disonance (Festinger, 1957)

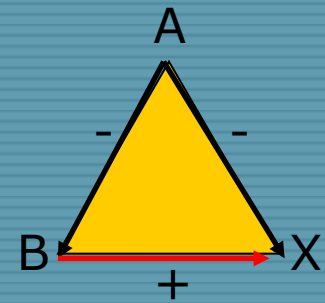
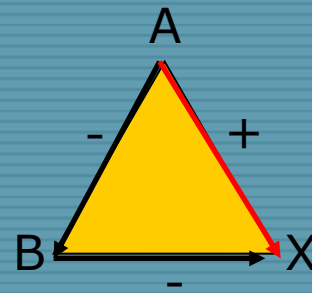
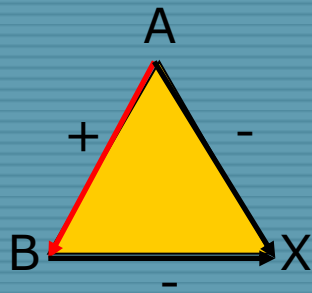
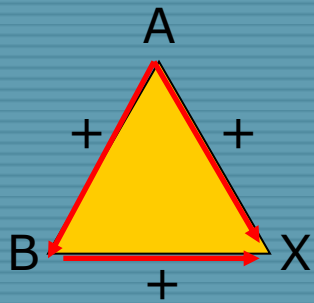
Myšlenky, postoje a přesvědčení (kognice) mohou být vzájemně konsonantní, disonantní či irelevantní.

Zastávání disonantních přesvědčení vyvolává **kognitivní disonanci** – nepříjemný stav aktivace, který motivuje člověka omezit disonanci tím, že některé kognice přidá, odstraní nebo nahradí (selektivní orientace).

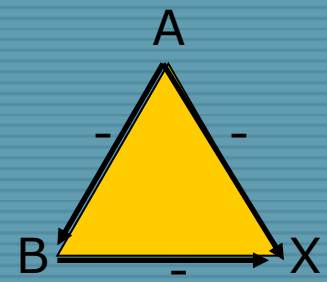
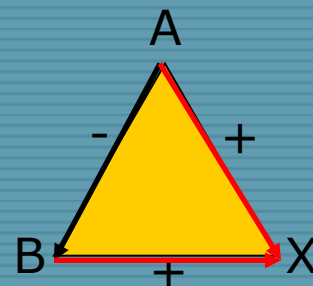
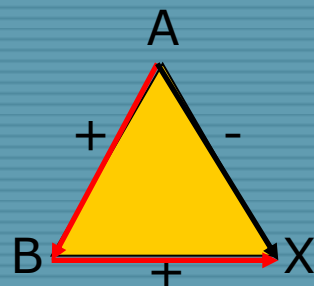
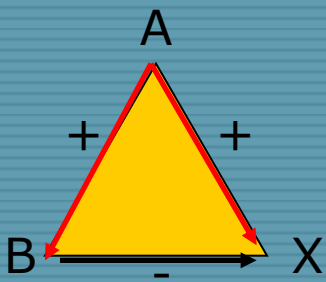
Změna postoje

□ Balanční teorie (Heider, 1958)

rovnováha

nerovnováha

Změna postoje

Dvouprocesní modely přesvědčování

- **Model pravděpodobnosti rozpracování** (Petty, Cacioppo, 1986)
  - **Centrální cesta**
  - **Periferní cesta** (sociální identifikace, podmiňování, heuristiky)

- **Heuristicko – systematický model** (Bohner a kol., 1995; Chaiken a kol., 1989)
  - **Systematické zpracování informací**
  - **Heuristické zpracování**

Pokud jsou informace nejednoznačné nebo zmatené, závěry založené na heuristice (např. důvěryhodnost zdroje) mohou zkreslovat systematické zhodnocení sdělení.

Měření postojů

- ❑ Likertova škála, 1932
  - ❑ Osgoodův sémantický diferenciál, 1957
    - Hodnotící faktor
    - Faktor moci
    - Faktor činnosti
  - ❑ Bogardova škála sociální vzdálenosti, 1925
  - ❑ Morenova sociometrie, 1934
  - ❑ Maskované techniky (např. Hammond – technika chybné volby)
  - ❑ Usuzování z fyziologických reakcí
-